

בסיעתא דשמיא

שיעורים בפרשת השבוע

שנאמרו בבית המדרש הגדול
ע"ה"ק ירושלים תובב"א

ע"י הרה"ג
ר' מנשה ישראל רייזמאן שליט"א
יום שישי פרשת שופטים | א' אלול תשפ"ו

נידן לשמוע בקו ישיר: 03-6171105
www.kolhalashon.com

**ניתן להאזין לשיעורים
בקול הלשון
03-6171111**

**להורדת הקונטרס
באתר קול הלשון
www.kolhalashon.com**

ב"ה נאמר דבר תורה לכבוד שבת קודש.

קדושת המקום הנפש והזמן בפרשת שופטים

בספר יצירה מבואר שכל דבר יש בו ג' בחינות עולם שנה נפש. וכתב ב'שם משמאל' שבפרשת שופטים נמצאים הבחינות המרוממות ביותר בבחינת עולם ובבחינת נפש. כי עולם היינו המקום, ובפרשה כתוב: וְקָמַתְּ וְעָלִיתְּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בוֹ: משם יוצא פסק הלכה ברור מן השמים: וְעָשִׂיתְּ עַל פִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לְךָ מִן הַמָּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר ה' וְשִׁמְרָתָּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יוֹרֶוך׃ וכלשון חז"ל 'מלמד שהמקום גורם', כי קדושת בית הבחירה משפיע ברור לכל ספק ותהיה.

כמו כן יש בפרשה המובחר שבנפש, הנפש הכללי של ישראל: כִּי תָבֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ וְיִרְשָׁתָהּ וְיִשְׁבָּתָהּ בָּהּ וְאַמְרָתָּ אֲשִׁימָהּ עָלַי מֶלֶךְ כְּכֹל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבֹתַי: שוֹם תִּשָּׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בוֹ מִקֶּרֶב אֲחֵיךָ תִּשָּׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא תִּזְכֹּר לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ נָכְרִי אֲשֶׁר לֹא אֲחִיךָ הוּא.

כשם שקדושת המקום מיישב ומשפיע דעת וברור בישראל, כך קדושת מלך ישראל, משפיע ישוב הדעת לישראל.

כי תקרב הנשמה יתרה אל האדם להדריכו

וא"כ צריכין אנו לחפש גם בפרשה את מבחר הזמן. ומבואר באור החיים הק' בפרשה עה"פ: כִּי תִקְרַב אֶל עִיר לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ וְקָרָאתָ אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם. וזלה"ק: **כי תקרב** וגו' אולי פרשה זו תרמוז על פי מה שאמר הרבי שמעון בר יוחאי בספר הזוהר (זוהר חדש פ' ע"ג ותאמר נעמי) כי האדון ברוך הוא שולח נשמה יתירה להאדם מעולם העליון להדריכו בדרך ישר, ובאמצעותה ימלט האדם מהמחטיאו, וצוה ה' לנשמה ואמר כי תקרב **אל עיר**, זה הוא גוף האדם שנקרא עיר, כאומרו בספר הזוהר (ח"ג סח:): בפסוק עיר קטנה (קהלת ט יד) וז"ל עיר קטנה דא גופא דבר נש עד כאן, **למלחמה**, כי צריך כח להציל האדם מיד מרשיעו:

ודקדק לומר עליה, פירוש בשביל העיר למלטה מיצר הרע, על דרך אומרו (שם) ובא אליה וגו' ומלט הוא את העיר בחכמתו:

וקראת אליה לשלום - פירוש שלא תבא אליה בפסיעותיך להטותו לדרך הטוב מן הקצה אל הקצה, אלא בתחילה בקרבך תקרא אליה לשלום שעשה יעשה גם לעולם העליון, ויהנה בזה ובבא ויתן חלק לגופניות וחלק לרוחניות, [כלומר שלא יחריב את גופו בדרסטייות, רק ישכנע אותו שע"י עבודת ה' ייטיב גם לו] כי גם לעולם העליון צריך האדם למזונות ואם לא יטריח בעולם הזה בעד עולם הבא גם כן נמצא שלא יגיעו ויאבד לעולם ועד, ודרך זה יקרא דברי שלום שהוא הביצוע:

ואומרו **והיה אם שלום** פירוש והיה לשון שמחה היא (ב"ר מב ג) **אם שלום תענך**, ואמר ופתחה, פירוש אין צורך אלא פתיחה לבד, ואם יפתח לו כפתחו של מחט הקדוש ברוך הוא יפתח לו כפתחו של אולם (עי' שה"ש רבה פסוק פתחי לי אחותי): והוא מה שגמר אומר **והיה כל העם הנמצא בה רמ"ח אברים ושס"ה גידים** "הכל ישתעבד לנשמה", בין בבחינת מצות עשה יהיו למס לעשות בגופם ובממונם וכו', בין בבחינת מצות לא תעשה ועבדוך פירוש כעבד הירא מרבו לבל נטות מדבריו ימין ושמאל:

ואומרו **ואם לא תשלם וגו'** פירוש אם לא השלימה העיר ונטתה אשוריה מני דרך, ולפעמים יקר מקרה שאחר שהתחיל האדם להטיב מעשיו ישוב אחורנית, וכשאירע זה להאדם יגדיל רשע ויתחזק יצרו עליו יותר מבראשונה להלחם עם הנשמה, והוא אומרו **ועשתה עמך מלחמה**, יצו ה' לצור על העיר בסיגופים, וכמאמרם ז"ל (ברכות ה) לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, והרגתו הוא, לסגף עצמו בדברים המותרים לו, גם בתעניות ומלקיות ובכי, להתיש כח הרע שבעיר, ומבטיחו ה' ליתנה בידו כאומרו **ונתנה ה' אלהיך בידך והכית את כל זכורה** הוא כח ס"מ וחיילותיו, ואומרו **לפי חרב**, על דרך אומרו (תהלים קמט ו) רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם'.

תגבורת נשמה יתרה דשבת לעומת היצר

ויש לדייק בדברי מרן האור החיים הק' בפתיחת ביאורו זה: 'על פי מה שאמר הרבי שמעון בר יוחאי בספר הזהר (זהר חדש פ' ע"ג ותאמר נעמי) כי האדון ברוך הוא **שולח נשמה יתירה להאדם מעולם העליון** להדריכו בדרך ישר, ובאמצעותה ימלט האדם מהמחטיאו', מדוע נקט בלשון '**נשמה יתירה**', והרי אינו מדבר בשבת קודש אלא בכל ימי חייו של אדם שצריך להלחם ביצרו תמיד בכח קדושת נשמתו שהיא חלק אלוה' ממעל ממש.

ומבואר בספה"ק שרבינו האוה"ח הק' בא לרמז לנו על קדושת שבת קודש, כי בימות החול המלחמה גדולה מאד, אף שיש לנו נשמה קדושה.

כי באמת צ"ע מה שיין לומר ששולחים נשמה לסייע במלחמה, והרי היא גופא המלחמה בין הנשמה לתאוות הבלי עוה"ז. וכמבואר בספה"ק 'נשמת שבתי הלוי' שהנשמה היא עצמה יצר הטוב, והגוף הנגוף בו נמצא היצר הרע הלוחם עם הנשמה, וא"כ איך אמר האוה"ח הק' שהנשמה באה לסייע במלחמה, והרי היא עצמה הנלחמת?

אלא שהכונה על הנשמה יתירה הבא לנו בשבת קודש, שהיא כמו תגבורת ששולחים לנשמה הראשונה שיהיה לה כח לעמוד במלחמה. וזהו ענין המנוחה של שבת. כי בימות החול הכוחות שווים, זה לעומת זה עשה האלקים, כח הטוב כנגד כח הרע, ולכן המלחמה קשה מאד. אך בשבת קודש זוכין ל'מנוחת שלום ושלוחה', בזכות הנשמה היתירה.

ולכן נקראת 'נשמה יתירה', שהנשמה קיבלה 'יתרון' בשבת קודש. כלומר הוספת כח להמלחמה הגדולה ד'לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע'.

כי תקר"ב בשב"ת וקראת אל הגוף לשלום

ומבואר בספרי חסידות 'כי תקרב', תקר"ב גימ' שב"ת, 'אל עיר להלחם עליה' עיר קטנה זה הגוף, שבו יש מלחמה קשה בכל ימות השבוע, 'וקראת אליה לשלום', דמצוה לענג את הגוף בשבת קודש, דהכל מודין דשבת בעינן לכם, אכילת שבת כולה קודש כולה אלקות, וכמ"ש בזה"ק ששבת נקראת 'שלום', 'ופרוש עלינו סוכת שלומך'.

בימות החול ממעטין מאד בענייני הגוף, וכ"ש עתה בימי אלול, שהחסידיים היו מתעניין מ' יום קודם יוה"כ, כמבואר במטה אפרים, אעפ"כ בשבת קודש מוסיפין לענג את השבת.

'והיה אם שלום תענך, והיה כל העם הנמצא בה לך למס ולעבדוך', בזכות השלום של שבת קודש, תזכה שגם בימות החול יהיו כל כוחות הגוף נכנעים לכוחות הנשמה.

'ואם לא תשלים עמך', אם לא תתקשר לקדושת שבת למנוחת שבת, רק תישן את השבת או תקרא בו עיתוני הזמן, אזי תיכף במוצאי שבת 'ועשת עמך מלחמה' במלחמת היצר בכבידות קשה, 'וצרת עליה' תצטרך להתענות שני וחמישי ושני. 'לפי חרב' כלומר שתהא זקוק להחריב את הגוף בסיגופין. והרי מוטב לענג את השבת בקדושת 'שבת שלום', וכשיש שלום אין צום. כמבואר בלקו"מ סי' נ"ז.

כך היה סדר העבודה לפני התגלות הבעש"ט, עובדי ה' היו מוכרחים לסגף את הגוף ולהכניעו בתעניות, ובמחזור דימים נוראים ב'תשובה תפילה וצדקה' היה כתוב 'צום' על תיבת 'תשובה'. עד שבא הבעש"ט וגילה איך להתדבק באור שבת שלום, ונתגלה דרך תשובה מאהבה. כי באמת בתורה לא כתוב שהתשובה היא ע"י הצום, ובפרק ב' דתענית אומר זקן אחד 'לא התענית גורם'. אלא שיש דרך של שבת קודש, תשובה אותיות שבת ו"ה.

וכ"כ האור החיים הק' בן דורו של הבעש"ט זי"ע, כי תקרב אל עיר להלחם עליה, שולח לך הקב"ה 'תגבורת' ע"י ה'נשמה יתירה'. וכתב בן בשם הזהר"ק, ולא כתב מראה מקום, ולאחר שנתבאר שהכונה על הנשמה יתירה דשבת קודש, הרי יש הרבה מאמרי חז"ל על מעלת הנשמה היתירה הבאה בשבת, ועי"ז יהיה לך שלום, אלול של תשובה מאהבה.

בפרט בשנה זאת שפותחין את 'ימי העבודה' דחודש אלול ביום השבת, בדרך כלל אומרים אחינו בני ישראל

הספרדים סליחות באור ליום ב' אלול, ובשנה זאת נדחה אמירת הסליחות למוצאי שבת ג' אלול, בזכות קדושת שבת יהיה לנו אלול של שלום בלי מלחמות.

בפרט בדורינו דור אחרון שאין יכולין להסתגף ולהתענות, אין לנו אלא להתדבק בקדושת השבת, שהקב"ה שולח לנו תגבורת ע"י הנשמה היתירה. ה' יזכנו לשבת שלום ומבורך.

וכי יבוא הכהן ושרת בחלוקת כ"ד משמרות

כתוב בפרשה: (דברים יח, ו) וְכִי יָבֹא הַלֵּוִי מֵאֶחָד שְׁעָרֶיךָ מִכָּל יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הוּא גֵר שָׁם וְבָא בְּכָל אֶתְנֶשׁוֹ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה': וְשָׁרֵת בְּשֵׁם ה' אֱלֹהָיו בְּכָל אֲחִיו הַלְוִיִּים הָעֹמְדִים שָׁם לִפְנֵי ה': חֶלֶק כְּחֶלֶק יֵאָכְלוּ לֶבֶד מִמֶּכְרֵיו עַל הָאֲבוֹת:

ופירשו חז"ל שאין הכונה על 'לוי' אלא על 'כהן', כדכתיב 'ככל אחיו הלוים העומדים שם', ורק כהן עומד בעבודת השירות, 'ושרת ככל אחיו' פירוש שבזמן שישראל נכנסין בשער אחד, כשכל ישראל עולין לרגל, כל המשמרות שווים להקריב בקרבנות הבאים מחמת הרגל. אמנם עכ"ז יש סמך דאוריתא על חלוקת המשמרות, [בתחילה היו ד' משמרות, אח"כ עלו לח' עד שנתרבו הכהנים וקבעו דוד המלך ושמואל הנביא סדר כ"ד משמרות] וכמ"ש 'לבד ממכריו על האבות', וכמ"ש רש"י בשם התרגום 'חלק כחלק ייכלון **בר ממטרתא דייתי בשבתא דכן אתקינא אבהתא**'. לא רק בימי דוד ושמואל אלא כבר בימי משה ואהרן היה מצוה שבשעה שיתרבו הכהנים יעשו חלוקה בין משמרות הכהונה 'טול אתה שבתך ואני אטול שבתך'.

והנה לאחר שנתחלקו כ"ד כ"ד משמרות, מחלקין כל משמר ומשמר לבתי אבות שבאותו משמר.

חילקו חכמים כל משמר לשבעה בתי אב

ודעת רש"י במס' תענית דף טו, וכן בביאור הרב ברטנורה במס' תענית, וכן דעת הרמב"ם בהל' בית הבחירה [כמעט מפורש] שהיו נחלקין לשבעה בתי אבות. בית אב אחד ליום ראשון בשבת, בית אב שני ביום שני בשבת, וכו' עד השביעי ביום השבת של אותו משמר.

ששה שופרות לנדבה לשלום בין ששה בתי אב

והקשו המפרשים מדברי הגמ' במס' מנחות שלכאן מפורש שם שכל משמר היה נחלק רק לששה בתי אבות, ובשבת היו כל בתי האבות עובדים שוה בשוה.

דאי' בגמ' מנחות דף קז בענין מספר השופרות שהיו בביהמ"ק לצורך גביית מעות לבית ה'. ובמס' שקלים כתוב במשנה 'ששה לנדבה', ו' שופרות לנדבת קיץ המזבח, שבשעה שאין קרבנות אחרים היו מוציאים משם מעות וקונים מהם קרבנות עולה ומקריבין על המזבח, הני ששה כנגד מי? 'אמר חזקיה כנגד ששה בתי אבות הכהנים שתקנו חכמים שיהא שלום זה עם זה'.

שאם היו רק ד' או ה' שופרות לקיץ המזבח, אם היה המזבח בטל משאר קרבנות ביום א' או ד' בשבת, היו מוציאים אנשי בית אב דאיתו יום את המעות מאותו השופר והיו מקריבין ממנו עולות, והעורות שייכין לאותו בית אב, וא"כ לא היה נשאר שופר עם מעות ליום ה' או יום ו', ולא תהא חלוקה הוגנת בין בתי האב דאיתו משמר. ויאמרו אנשי יום ו' לשאר הימים 'אתם הזדרזתם מדי הרבה בעבודת התמיד ושאר הקרבנות שהביאו בני אדם למזבח, כי רציתם להספיק להקריב הרבה עולות מקיץ המזבח כדי לזכות ביותר עורות, ונמצא שנתרשלתם בעבודתכם שלא חיכיתם שתמשול בו האור כראוי'.

מי חילק הנדבה לשופרות ולפי מה - ג' אופנים

כדי שישרה שלום ושלוחה בין בתי האבות, עשו ו' שופרות, שופר אחד לכל בית אב, וממילא יש שלום בין בתי אב. כי לא שייך להזדרז ולהספיק יותר, שבכל שופר ושופר יש מעות, כפי מה שתרמו בו אנשים טובים, וכל אחד כפי מה שנזדמן לו מספר המעות שבשופרו שבאותו יום, כך יש לו קיץ המזבח.

ומשל לקופות צדקה השונים שיש בבתי המדרש, דרכו של אדם שנותן צדקה ומכניס כפי ההשגחה מלמעלה,

פעם בקופת אוצר הספרים ופעם בקופת הקאווע שטיבל וכדו'.

ויש מפרשים שהגזבר היה מחלק שוה בשוה כל המעות בששת השופרות. וצ"ע איך היה במציאות, שהרי השופרות עמדו במקום גלוי ולשם הכניסו את מעות הצדקה, ואיך יבא אח"כ הגזבר ויחלקם שוה בשוה.

ובתפארת ישראל במשניות פירש שכל שופר ושופר היה מיועד לצדקה דיום מיוחד לאותו השבוע, מי שבא לתת צדקה ביום ראשון בשבת, היה מכניס בשופר א', ביום שני בשופר ב', וכן כל שופר ביומו, כל שאר השופרות היו סגורים, כל אחד מהם פתוח ביום מיוחד.

עכ"פ מצאנו כאן בדברי חזקיה שיש רק ששה בתי אבות, ואיך אמרו רש"י והרמב"ם שהיו שבעה בתי אבות? קולמוסים רבים נשתברו על זה. הרש"ש, והערוך לנר ביבמות ק"א, ובחת"ס שו"ת או"ח סי' ד' ועוד. [וי"א ששאר האמוראים חלקו על חזקיה שם]

לא עשו שופר לבית אב דשבת דא"מ עולות קץ המזבח

רציתי לשאול את החברים מדוע לא תירצו תירוץ פשוט שהמשמר של יום שבת אינו מקריב קרבנות לקיץ המזבח. הן אמת שהיו ז' בתי אב, אך אין צריך שופר שביעי לעומת המשמר דיום השבת, שהרי בשבת אין מקריבין אלא קרבנות חובה תמידין ומוספין בלבד. וכ"כ החת"ס באו"ח סי' ד' כמילתא דפשיטא שעולות קיץ המזבח אינו דוחה שבת. וא"כ לא שייך מריבה בין בית אב דיום השבת לשאר בתי אב.

מי יסכים להיות בית אב בשבת וליטול רק עולות התו"מ?

אלא שמאיך גיסא צ"ע דא"כ מי היה מסכים להיות בית אב ביום השבת, והרי אין לו עורות של קרבנות עולה, שאין בו קיץ המזבח ולא שאר עולות יחידים. רק ד' עורות היו בשבת, ב' תמידין ושני כבשים, א"כ היה כל אחד מהם חוזר לביתו עם פחות משהו פרוטה מאותם העורות. [כלשון החת"ס] כן הקשה הג"מ רבי אלעזר משה הורוביץ מפינסק צוק"ל בהגהות על הש"ס במנחות קז שם.

ואין לומר שי"ב חלות דלחם הפנים יפצה אותם, שהרי החלות מתחלקות לכל בתי אב דאותו המשמר, כמבואר בש"ס להדיא.

ומה שאמרנו שהיה להם ד' עורות, הסדר היה כך, שתמיד של שחר היה מקריב בית אב דמשמר השבוע הזה, אך תמיד של בין הערביים ברעוא דרעוין, היה מקריב בית אב דיום השבת דמשמר של שבוע הבא! כן מדויק ברמב"ם, וכ"כ הערוך לנר.

ועכ"פ צ"ע איך הסכימו אלו להיות מבית אב דיום השבת?

בכל מחזור עשה בית אחר את השבת

וביאר רבי אלעזר משה שבאמת לא הסכימו, אלא שהדבר היה חוזר חלילה משנה לשנה, כל מי שהיה בית אב ביום ראשון דשנה זו, היה בית אב דיום שני בשנה האחרת, וכך היה ה'תור' נדחה משנה לשנה, ואחת לז' שנים היה כל אחד מהם מוכרח להיות מהמשמר דיום השבת, שאינו מרוויח לא בשר לאכילה ולא עורות שוה פרוטה.

وهוא פלא גדול שלא קדמו לו הראשונים ושאר האחרונים לחקור בדבר הזה, מי היה 'מסכים' להיות מבית אב ביום השבת?

שבת אהני לחומר וערך כל עבירה או מצוה שעושים בה

ורציתי להציע לפני החברים תירוץ פשוט ע"פ מש"כ הפרי מגדים בספרו 'מתן שכרן של מצוות', בחקירה ח' הוא חוקר האם יותר חמור עבירה שאדם עשה בשבת, ומביא כמה ראיות שזה יותר חמור כמו מי שחוטא בפלטרין של מלך. וכ"כ החפץ חיים זי"ע בספרו 'חפץ חיים' שדיבור לשון הרע בשבת יותר חמור מלשון הרע בימות החול. וכ"כ ב'בן איש חי' פרשת שמות בשם המקובלים שעסק התורה שאדם לומד בשבת שוה ערך כאלף פעמים יותר מעסק התורה שאדם לומד בחול.

וכן מוכרח להדיא מדברי חז"ל במס' זבחים פרק כל התדיר 'אטו בשבת למוספין אהני לתמידין לא אהני?' משמע שכל דבר שאדם עושה בשבת, אף שאין לו שייכות עם עבודת השבת, הרי הוא נתקדש בקדושת השבת. לא הרי ברכת שהכל של ימות החול כברכת שהכל של יום השבת, אין שום ערך ויחס בין זה לזה.

כי כל התדיר מחבירו קודם לחבירו, וכל המקודש מחבירו קודם לחבירו, והקשו שם בגמ' מה הדין כשיש תדיר כנגד מקודש, מי קודם למי. ובקשו להביא ראיה מהא דבשבת קדמו התמידין למוספין הרי לנו שתדיר קודם למקודש, שהתמיד תדיר והמוסף מקודש. ונדחתה הראיה ע"י טענה זו שהשבת אינו מקדש רק את המוסף אלא גם את התמיד, ולכן קדם התמיד למוסף כי התמיד 'תדיר ומקודש' והמוסף רק 'מקודש' בלבד.

וכעין דברי החת"ס במס' גיטין שכל מצוה שעושין בארץ ישראל, שוה ערך אלף פעמים כאותה המצוה שעושין בחוץ לארץ. ואם כן הוא בקדושת המקום כן הוא בקדושת הזמן, בכל מצוה שעושין ביום השבת.

העדיפו התמיד של שבת דהוה אלף פעמים יותר משל חול

וא"כ פשוט וברור שלא היו מצטערין כלל להיות מבית אב ביום השבת, אלא אדרבה כל אחד ואחד היה משתוקק להקריב תמיד ומוסף דיום השבת קודש, חזקיה אמר בגמ' שצריך ו' שופרות לבתי אב כדי דלא ליתי לאנצויי, על שבת קודש אינו צריך לדאוג כלל, כי היו ששים ושמיים לזכות להיות מבית אב דיום השבת, שבת שלום, שבת אין בו מחלוקת, ובשבת אין חושבין על עורות אלא על אורות.

ומסתמא כשהיו מחלקין את מעט דמעט העור מתמידין ומוסף שבת, היו כותבין עליו פרשת שמע שבתפילין. וממילא אין צריכין שופר לקיץ המזבח כלל, כי כך נאה וכך יאה למזבח ה' שיקריבו עליו ביום השבת רק תמידין ושני כבשים בלבד, והוא כאלף קרבנות דשאר ימות החול.

וא"כ שפיר נקטינן דהמשמר מתחלק לז' בתי אב, אף שיש ו' שופרות בלבד, זאת משום שאין עולות לקיץ המזבח ביום השבת, ואשרי להם ואשרי חלקם מי שזכה לעלות להיות בית אב ביום השבת.

ואדרבה צ"ע מה הוקשה לו לרבי אלעזר משה שאותו בית אב נצטער על הדבר, והרי היה דר בפינסק ובוודאי היה יכול לשמוע את ה'י"ה אכסוף' של רבי אהרן הגדול זי"ע, וא"כ פשוט שכל אחד היה משתוקק לזכות להקריב שני כבשים לפני ה' ביום השבת.

לא תבערו כעס בשבת והנודר להביא מנחה ליו"ט ל"י בחול

לעיל הזכרנו מדברי הפרי מגדים שיותר חמור עבירה שאדם נכשל בה בשבת רח"ל, והוסיף להביא מדברי האלשי"ך הק' עה"פ 'לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת', שכמה שהכעס חמור בימות החול, כמבואר בזה"ק, יותר ויותר חמור הכעס בשבת כהנה וכהנה, 'אש הגהינם לא תעברו במעשיכם ביום השבת'.

ולכן עם הארץ ירא לשקר בשבת, כ"ש שאינו גונב ואינו רוצח, אלא שאפילו לשקר הוא מתיירא לשקר בשבת.

וכתב הג"מ רבי יוסף ענגיל זי"ע בגליוני הש"ס בב"מ דף ע"ח, ע"פ דברי הפג"מ הנ"ל, שאם עבירה יותר חמורה בשבת, כ"ש שהמצוה יותר ויותר חשובה ביום השבת, והביא ראיה מדברי הירושלמי מס' נזיר פ"ה ה"א 'הנודר להביא מנחה ביו"ט לא יביאנה בחול'. אם נדר להביא מנחת נדבה ביו"ט, והביאה ביום חול רגיל, לא יצא ידי חובתו.

בגמ' כתוב שצריך אדם לקבוע עתים לתורה, 'רב אחא יזיף ביממא ופרע בליליא', כשלא היה יוכל לקבוע עת לימודו ביום היה פורע חובו בלילה. לפי הנ"ל צ"ל שאם אדם לא למד לימודו הקבוע ביום השבת, אינו יכול לפרוע במוצאי שבת, כי שעת לימוד של יום השבת שוה אלף שעות, ושעה של מוצאי שבת שוה רק שעה אחת בלבד.

וא"כ ניחא שבוודאי היו הכל משתוקקין לזכות להיות בית אב ביום השבת, ומסתמא היו עושין גורל על כך מי יזכה ביום השבת. חלק כחלק יאכלו, לבד ממכרו על האבות.

אופן חלוקת בתי האב בתמיד דשבת ועסק לחם הפנים

והנה בענין לחם הפנים היו כמה וכמה עבודות. כמבואר בחת"ס שהיה עבודת סילוק הקנים, סידור החלות החדשות, החזרת הקנים. ואין סילוק הקנים ולא החזרתן דוחה את השבת. נמצא שסביב לחם הפנים יש ג' בתי אבות, בית אב דעש"ק מסלק את הקנים, בית אב דשבת מסדר את החלות, בית אב דיום ראשון מסדר החלות בין הקנים.

ואכילת לחם הפנים היה לכולם, כי היתה חביבות מיוחדת בלחם הפנים, לחם חום כיום הלקחו, ראו חבתכם לפני המקום, וכל אחד היה רוצה לזכות לאיזה חלק בלחם הפנים.

ונמצא א"כ ש'בית אב' דיום השבת, היה שמח בחלקו אף שבלחם הפנים לא היה להם יותר משאר בתי אב. כי לא היתה כוונתם לרווח עצמם כלל, רק להתדבק בקדושת השירות בבית ה' ביום השבת קודש.

אינן צריכים לנחש וקוסם כי נאמר להם עפ"י נביא או או"ת

נחזור לענייננו.

בשיעורים הקודמים למדנו בפסוק 'תמים תהיה עם ה' אלקיך', ובדברי רש"י שאין לחקור אחר העתידות רק לילך עמו בתמימות, ובהמשך כתוב 'כי הגוים האלה אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו, ואתה לא כן נתן לך ה' אלקיך, נביא מקרבך מאחריך כמוני יקים לך ה' אלקיך, אליו תשמעו'. וצ"ע שהרי אמרנו להיות בתמימות ולא לחקור אחר העתידות, ומדוע סמך הכתוב שיש לנו נביא לברר אצלו על העתידות?

וברש"י בפרשת בלק עה"פ 'כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל' ביאר כי הטעם כתוב תיכף בסמיכות 'כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל'. 'אינן צריכים למנחש וקוסם, כי בכל עת שצריך להאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל', אינן מנחשים וקוסמים אלא נאמר להם ע"פ נביאיהם או אורים ותומים מגידים להם'.

נעשה כאומר שאין לנו איסור לחקור אחר העתידות, אלא שאין אנו זקוקים למנחשים וקוסמים, שאנו כבר יודעים הכל מצד הקדושה ע"י הנביא ואורים ותומים.

איך מתקיים מצות תמימות בשאלת נביא - ב' אופנים

וקשה שלכאוף הוא היפך החינוך שרש"י מחנך אותנו בפרשת שופטים ללכת בתמימות ממש, ולא לחקור כלל אחר העתידות? וב"ה יישבנוהו בכמה דרכים. האחד שרק אם יהא צורך שנדע, יודיע לנו הקב"ה ע"י הנביא, ולא שנלך לחקור אצלו אחר העתידות. והשני שההליכה אל הנביא מחייב לשמוע בקול מצות הנביא, והוא בעונש מיתה בידי שמים אם לא ישמע בקולו. הרי זה גופא מצות תמים תהיה עם ה' אלקיך.

מיאנו בהתגלות שלא כפי דרגתם אלא בנביא הבדוק במעשיו

אוי בשפת אמת [שופטים תרל"ח] ע"פ מש"כ בהמשך הפרשה (יח, טו) נביא מקרבך מאחריך פמני יקים לך ה' אלקיך אליו תשמעו: ככל אשר שאלת מעם ה' אלקיך בחרב ביום הקהל לאמר לא אספ לשמע את קול ה' אלקי ואת האש הגדלה הזאת לא אראה עוד ולא אמות: ויאמר ה' אלי היטיבו אשר דברו: נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוך ונתתי דברי בפיו ודבר אליהם את כל אשר אצונו:

כפל הכתוב לשון תקומה בנביא ה', 'יקים לך ה' אלקיך' נביא אקים להם, כי נביאי האמת מתקדשים בקדושה עליונה בנבואתם.

להבדיל אין סוף הבדלות, הקוסמים והמנחשים אינם מתעלים במדרגות הקדושה כדי לדעת עתידות. מי להם גדול מבלעם הטמא, ראש המעוננים והקוסמים שלהם, שהיה מתועב ומשוקץ ומושחת במעשיו, ואעפ"כ היה יודע דעת עליון. יש לו כח לדעת דברים רוחניים ונבדלים מבלי לקדש את מעשיו כלל.

וכתב השפת אמת שזהו הפירוש 'ככל אשר שאלת... לא אוסף לשמוע את קול ה' אלקי'. כי בני ישראל הצדיקים והכשרים ראו במעמד הר סיני שהקב"ה מדבר עמהם פנים בפנים, וראו בעצמם שזה למעלה ממדרגתם, בקשו ואמרו 'לא אוסף לשמוע', אנו לא רוצים השגות עליונות למעלה ממדרגתנו. אנו רק רוצים לזכות בדך גיעה, 'יגעת ומצאת תאמין'.

וכמו שהעיד הגר"ח מוואלאז'ין זי"ע על רבו הגר"א זי"ע בהקדמה לביאורו על ספרא דצניעותא, שהיו באים מלאכים ומגידיים אצל רבו הגר"א לגלות לו סודות עליונות, ואת כולם שילח מעל פניו, אין לי חפץ בכם, רק מצד היגיעה והעמל.

כי כל השגה שאדם רואה שלא כפי עבודתו ויגיעתו, כאשר בא כן הלק, אינו מתעצם כלל באותה ההשגה. וזה שאמרו חז"ל 'לא אוסף לשמוע'. 'קרב אתה ושמע', אתה משה רבינו זכית לקדש רמ"ח איבריך בתכלית הקדושה והטהרה, אתה תשמע דברי ה' ותאמרם אלינו ונשמע ממך את הדברים בתמימות ובפשיטות בתלמיד השומע מרבו.

הקב"ה קיבל את הטענה בשבח גדול ואמר 'הטיבו אשר דיברו', שבח הוא לישראל שאינם בוחרים בהשגות שהם למעלה ממדרגתם.

וזה שאמר הקב"ה: **נְבִיא אֲקִים לָהֶם מִקֶּרֶב אֲחֵיהֶם כְּמוֹ וְנִתְּנִי דְבָרִי בְּפִיו וְדָבַר אֲלֵיהֶם אֶת כָּל אֲשֶׁר אֶצְוֶה:** כי משה רבינו היה שלם במדותיו וקדושתו, והיה יגע כ"כ לזכך את נפשו כדי לזכות 'ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה', וכמבואר ברמב"ם שלימות מדרגתו. ובפרט לפי מש"כ ב'אור פני משה' וב'תפארת ישראל' שהוא נולד עם מדות קשות והיה יגע בעצמו לזכך מדותיו. ואע"פ שכתוב בלידתו 'ותרא אותו כי טוב הוא', משמע בזוה"ק שלאחר שנגעה בו בת פרעה היה ענין של משכא דחויא שהוצרך משה להתייגע להזדכך ממנו.

וזהו הבטחת הקב"ה שיקים לנו נביא כמו משה רבינו, היינו כפי יגיעתו בעבודת ה'.

וזהו סמיכות הפסוקים 'כי הגוים האלה אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו', אף גוי אינו הולך לבדוק את הקוסם אם הוא אוכל בקדושה וטהרה, או מתנהג כחיית טרף. וכמו פסיכולוג בן דורינו, שאין אדם הולך לבדוק אם הוא קדוש וטהור או מושחת ומשוקץ.

לא כן בני ישראל הכשרים, אינם מתפעלים מגילויים וסודות ואמירת עתידות, מתפעלים רק מיגיעה בעבודת ה' בקדושה וטהרה. אע"פ שיש אנשים שפלים שיודעים לומר דברים פלאיים וגילויים, אין אנו מתפעלים כלל מהם. וכמ"ש הרשב"א שיש אנשים שיש להם כוחות רוחניים שאי אפשר להסביר אותם, ואין זה מראה כלל על גדולת נפשם. גם אם הוא כותב ספר גדול של סודות אין זה סיבה ללכת אחריו. וכאותו רשע יענקל פראנק שר"י שהכל ידעו שהוא מתנהג כרשע, אך גילה סודות ועתידות, ונפשות חלושות נסחפו אחריו בהתפעלות. אך הכשרים והיראים נתרחקו ממנו, ולא חשו כלל לכל הגילויים שלו.

וזה שאמר הקב"ה 'הטיבו אשר דיברו'.

תמים מלחקור העתיד שלא כדרגתך ותצפה לו בערך העבודה

וזלה"ק בשפ"א שם: 'בפסוק תמים תהי' כו' כי הגוים האלה כו' נביא מקרבך כו' פי' שאיש ישראל צריך להשיג הכל מעצמו. כענין מעשיך יקרבוך. **לכן אין לחפץ לידע נסתרות ומופתים כתאוות הגוים לדרוש מעוננים וקוסמים. אבל בכח איש ישראל ע"י העבודה בתמימות להשוות הגוף עם שורש נשמתו. וממילא יהי' לו השגה בנסתרות וכן היו באמת הנביאים ע"י עבודת כללות בנ"י.** לכן בעונותינו אבדנו הנביאים. כי המה תלויים במעשי הדור. ולעתיד נא' אשפוך את רוחי כו' ונבאו בניכם ובנותיכם כו'. וזה הי' טענת בנ"י לא אוסף כו' עוד כו'. כי לא רצו להשיג בדרך נס רק ע"פ זכות מעשיהם. ולכן הוטב בעיני ה' דבריהם. ודו"ק כי קצרתי בענין זה'.

ובזה נתיישב כל הענין. כי בוודאי 'תמים תהיה עם ה' אלקיך', אל תחקור אחר העתידות. ענין החקירה היינו שאינו במדרגה הרוחנית והוא חוקר אחריה. אתה רק תעסוק לקדש את מעשיך, תמים הוא לשון שלימות, כמו 'יחדיו יהיו תמים אל ראשו', שלים תהא, כשתקדש מעשיך, אזי ממילא הקב"ה יתן לך השגה בנסתרות. וזש"כ 'נְבִיא מִקֶּרֶבְךָ', אתה בעצמך תהיה נביא.

'ותצפה עמו', היינו שהוא יגלה לך כבר נסתרות ע"י יגיעתך בקדושה וטהרה.

אמרו חז"ל [ב"ב יב] 'אמר רבי אבדימי דמן חיפה מיום שחרב בית המקדש ניטלה נבואה מן הנביאים וניתנה

לחכמים, אטו חכם לאו נביא הוא הכי קאמר אע"פ שניטלה מן הנביאים מן החכמים לא ניטלה, אמר אמימר וחכם עדיף מנביא שנאמר ונביא לבב חכמה מי נתלה במי הוי אומר קטן נתלה בגדול'.

וביאר החת"ס זי"ע שהקב"ה מגלה לחכמי ישראל בכל הדורות את המעשה אשר יעשון, ובמדת מה זה יותר גדול מנבואה.

והדבר הזה הוה עד היום הזה, כי כל חכם שמקדש את מעשיו ומתעצם בחכמת קדושת התורה, עי"ז הקב"ה נותן לו את ידיעות התורה השייכים בכל עת ובכל שעה.

ניתנה לחכמים ליקח עצה מן התורה ביגיעה כהדרכת מוהר"ח

הגר"ח ק"ז"ע כותב שכל אחד ואחד יש לו להתנהג הלכה למעשה במה שכתב הגר"ח מוואלז'ין זי"ע ב'כתר ראש' וזלה"ק באות סט: **'גילה רבינו דרך סוד ליקח עצה מן התורה'**, למצוא החלטות בכל ספק בחיים, גם בימינו, **'והיינו שילמד בחשק רב עד שיצמח לו כאילו לומד לשמה'**, וכמ"ש הבעש"ט ונפש החיים שיש הבטחה שהאדם העוסק הרבה בתורה, חלק מזה בוודאי יזכה ללמוד לשמה. מתוך שלא לשמה בא לשמה – הבטחה היא. וכאן כתב 'עד שיצמח לו כאילו לומר לשמה, - ואז יחשוב על המבוקש, כפי שיעלה על דעתו אז, כן יעשה'.

הרי שהתורה"ק מלמדת עצה ותושיה לאדם, וגם זה נכלל ב'נביא מקרבך מאחריך כמוני', כי כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה, ואחד מהם הוא 'ונהנין ממנו עצה ותושיה', היינו מתוך התורה שהוא לומד. ורבי מאיר לא אמר כמה שנים צריך ללמוד לשמה כדי לזכות לכך, יתכן שגם אם לומד ד' שעות שלא לשמה ומתוכם יש איזה רגע של לשמה, וכך יזכה לעצה ותושיה מאת ה'.

היה הבעש"ט פותח זוהר או גמרא ולומד ואח"כ משיב לשואל

וכ"כ הרה"ק רבי אייזיק'ל קאמארנער זי"ע ב'נוצר חסד' שגם הבעש"ט זי"ע היה מקבל תשובות לשאלותיו באופן זה, וזלה"ק באבות פרק ה': 'ובאמת (כשהיה) [כשהיו] שואלין למרן הריב"ש איזה דבר, היה פותח איזה ספר זוהר וכיוצא גמרא ולומד ואחר כך משיב לשואל, ואמר שאור שברא הקב"ה היה אדם צופה מסוף עולם ועד סופו, והיכן גנזו לצדיקים בתורה (חגיגה יב.), וכשאדם הצדיק לומד תורה לשמה צופה מסוף עולם ועד סופו. וזהו ובה תחזי מסוף עולם ועד סופו'.

ועל זה אמר הקב"ה 'הטיבו אשר דיברו' שאינם רוצים השגות בלי יגיעה ועמל, אלא כל ידיעותיהם והשגותיהם מתוך עמל התורה.

גם זאת בכלל תורה לשמה וכל אחד יכול להשתמש בזה

ואין לטעות ולשואל שגם זה 'שלא לשמה' שהוא לומד כדי לידע תשובות על ספקותיו. כי אדרבה זה בעצמו תורה לשמה, כי כל מה שהוא חפץ לדעת, אינו בעבור כבוד עצמו ח"ו, אלא חפץ ומשתוקק לדעת רצון ה' איך רצונו כדת מה לעשות בספק זה שיש לו עכשיו. ואף כשהדבר הנלמד אינו שייך כלל להספק שיש לו, כגון שהוא לומד הלכות פיגול בסדר קדשים, ויש לו ספק אם לעלות לגור בארץ ישראל, אור הגנוז בתורה הקדושה שבהלכות פיגול תודיענו בוודאי אם רצונו ית' שימסור נפשו על העליה לארץ ישראל וכדו'.

הגר"ח ק"ז כתב שכל אחד יכול להתנהג בעצה זאת, ולא צריך להיות בעל מדרגה לזה. ואביו הקהילות יעקב היה אומר לבחורים שיש ללמוד ד' שעות ברציפות, ואז יחשוב על הספק ומה שיאיר ה' עיניו כדת מה לעשות, כן יעשה.

זהו הביאור הפשוט בדברי רש"י 'אל תחקור אחר העתידות' באופן של גילויים והשגות סתם, כי גם בלעם ידע עתידות ומעשיו היו מתועבים רח"ל, אלא 'תצפה לו' להתקדש במעשיך דיבוריך ומחשבותיך. כמבואר ברמב"ם שהנביא צריך להיות בשלם במדותיו, לא יכעס כלל ולא יעבור על רצונו ית' בשום דבר. שאם כן היה ח"ו חציצה בין נפשו לנבואת ה'.

לא כן הגויים הטמאים, אדרבה שיקוציהם ותיעוביהם הם עצמם כלי טמאים לידיעותיהם.

אך בני ישראל הכשרים מקיימים 'תמים תהיה', להיות שלם במעשיהם בקדושה וטהרה עם הקב"ה, 'ואז תהיה עמו ולחלקו'. מתוך עסק התורה הק' יהיה לו תשובות לכל שאלותיו.

וכן העיד החת"ס זי"ע על עצמו, שבכל ספק שנתעורר בלבו, הוא בודק במה שהוא למד היום, ומוצא שם עצה ישרה. 'גם עדותיך שעשועי, אנשי עצתי'.

שבת שלום ומבורך.